

ZPRAVODAJ

WINTRŮV RAKOVNÍK 2018

3

HRU SI OBJEDNALI LEGIONÁŘI

Pro Zpravodaj Wintrova Rakovníka odpovídá autor, režisér a herec v jedné osobě Petr Matoušek z Divadýlka na dlani Mladá Boleslav.

Jak vlastně vaše hra o Zborovu vznikala?

Hra Zborov aneb Hrdinové bez patosu vznikla loni na objednávku Československé obce legionářské, ke stému výročí bitvy u Zborova. Představení jsme dokonce hráli v Tarnopolu, přímo na bojišti. Byl to neopakovatelný zážitek. Jsem cynik, ale i pro mě to bylo velmi silné.

Odkud jsi čerpal?

Když jsme tu zakázku dostali, prošel jsem si všechny dostupné hry pojednávající o bitvě, ale alespoň pro mě byly zcela nehratelné. Vznikaly krátce po bitvě ve dvacátých letech a byly plné patosu. K té době to patřilo, ale pro současnost jsem neviděl, kudy na to. Vytahal jsem si tedy několik motivů z her, které se mi líbily, a celou hru jsem poskládal jako drama o skupině kluků. Jsou různého věku, mají za sebou rozdílnou historii, přišli každý odjinud, ale jsou to normální živí chlapi.

Byli jste se u Zborova podívat ještě před tím, než jste hru začali zkoušet?

Až potom.

Jaký je to pocit, ocitnout se na místě, o kterém hrajete?

Zajímavé to bylo především v dané interakci. Hráli jsme dvakrát ve stanu přímo u zborovské mohyly. Zafungoval genius loci. Moc zvlášť

ní atmosféra i díky lidem, kteří tam přijeli. Češi i Volyňáci. Největším šokem pro mě bylo, když dva chlapci, kteří bitvu pochopitelně nemohli zažít, si na konci představení stoupli a po tvářích jim při potlesku tekly slzy. I kdyby nic jiného, tohle pro mě bylo moc důležité. Běhal mi mráz po zádech.

Hru jsi napsal, režíroval, a ještě v ní hraješ. Není to na jednoho člověka moc?

No, je. Ale já chci být na jevišti a nikdo jiný se do toho pustit nechtěl. Jasně je, že všechny chyby jdou za mnou.

Všiml jsem si uniforem. Vypadají jako přesné kopie...

V bitvě u Zborova nebyli všichni vojáci takhle dobře ustrojeni. Ale tento typ uniformy tam tenkrát byl. Kostýmy nám vytvořili lidé z Československé obce legionářské a po derniéře si je vezmou zpět do svého fundusu.

Přišlo mi, že vaše představení může fungovat jako lekce historie. Plánovali jste to?

Když jsme to psali, vůbec jsem nepočítal s tím, že budeme hrát představení víckrát. Věděli jsme o třech reprízách. Hráli jsme to v předpremiéře v Boleslavi a pak na Ukrajině. Avšak, už když jsme jeli z Ukrajiny, bylo jasné,

že to chceme hrát víckrát. Takže jsme hráli ještě v Jindřichově Hradci, pak zase u nás a na konec jsme si řekli, že by bylo škoda neslyšet nějakou reflexi od poroty. Nemáme snad ani ambice někam postupovat. Spíš si to chceme vyzkoušet v ostrém boji.

Jaké jsou reakce diváků? Ví o bitvě u Zborova?

Po našem představení už určitě ano. A reakce nejsou záporné. Buď se ke mně takové nedostaly, nebo neexistují a ke mně se dostávají pouze ty kladné. Zrovna nedávno mi volala jedna paní, že by naše představení chtěla vzít do Brna.

Vzpomněl jsem si při vašem představení na knížku 20 000 zlodějů od Erica Lamberta. Zřejmě pro přesně namíchaný poměr tragédie a humoru... Válka není legrace.

To rozhodně ne. Ale lidé z armády mi říkali, že přesně o tomhle se bavili s vojáky, kteří zažili frontové podmínky. Museli se takhle bavit, aby se z toho nezbláznili. Také nepoužíváme pouze humor, a na konci se navíc objeví lehce patetické citace Ivana Medka, který u Zborova bojoval. Vojáky jako takové jsem ovšem ve hře chtěl patosu zbavit.

Vaše hra o Zborovu je určitý typ dokumentárního dramatu. Budete v tomto typu divadla pokračovat?

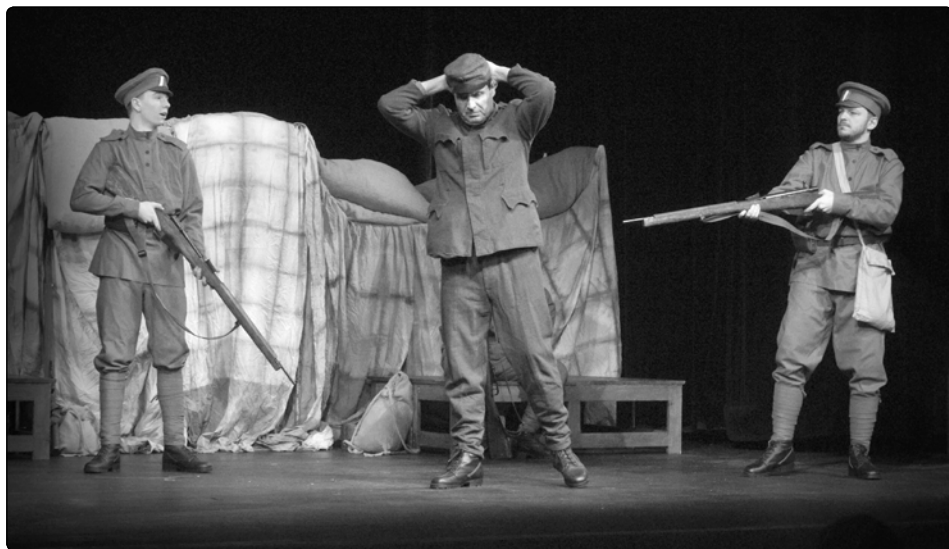
Ke stému výročí založení republiky budeme tvořit podobné představení. Bude se jmenovat: Republika, takový krásný sen. Půjde ovšem spíše o kabaretní formu představení. Připomeneme tehdejší dobu, ve hře budou kabaretní písničky a objeví se tam i nejznámější obličeje té doby. Radek Kotlaba už má zamluveného Masaryka. Premiéra by měla být v září.

Honza Švácha

ČESKÝ KALEIDOSKOP OD ZBOROVA

Na zakázku pro Československou obec legionářskou Petr Matoušek, principál mladoboleslavského Divadýlka na dlani, napsal divadelní scénář Zborov aneb Hrdinové bez patosu, který se svým souborem také jevištně realizoval – v roce 2017 ke stému výročí památné bitvy u Zborova.

Pro české dějiny symbolická bitva Matouškovi posloužila jako výchozí bod k tomu, aby se pokusil nahlédnout na válečné vojáky jako na obyčejné lidi s jejich minulostí (než se ocitli ve válečném poli) i s jejich slabostmi a touhami. Na stručné ploše je ovšem charakterizuje jen drobně, jen některé z postav nahlíží ve výraznějším příběhu, ukazují se nám spíše v komediálních mikrosituacích a skrze bonmoty (kterými se letmo prozrazuje i něco z české povahy).

Nejvýraznější příběhová linka je vedena u postavy Houžvičky (hrané samotným autorem a režisérem hry), jejíž dominantou je záletnictví, obdiv k ženám a k jídlu. Také se v jeho postavě nejvýrazněji objevuje švejkovská poetika, kterou se Matoušek ve svém díle při líčení válečného zákulisí inspiroval. S tím souvisí také užitý komediální žánr a zdůrazňovaná nepatetičnost (už od názvu hry), čímž autor podtrhuje svůj zájem o obyčejného člověka, nikoli o člověka-hrdinu. Ovšem to je řeč pouze o či-

noherní linii inscenace. Jenže k tomu přibývají další dvě, žánrově ne moc sourodé. Tou první jsou dva vstupy harmonikářky (zároveň předěly mezi jednotlivými akty), které přinášejí na scénu v textech písní to, co se odehrává kolem – utrpení a smrt, válka za scénou je skrze harmonikářku na jevišti přítomná. Její úloha by si ale dle mého názoru zasloužila větší zdívalnění či personifikaci – mohla by více organicky vyvěrat z dění na scéně. Třetí inscenační poloha se objeví až v úplném závěru inscenace, kdy po bitvě nad mrtvými vojáky začnou ti zbylí jeden po druhém recitovat úryvky (z 5. a 6. sloky) slavné a hrdiny oslavující básně Rudolfa Medka Zborov (1922). Najednou v inscenaci zazní úplně jiný jazyk i poetika – a mění se i dosavadní divácké vnímání interpretačního klíče inscenace. Náhle se dosud potlačovaný patos stejně dostaví a oslava hrdinů přeci jen zazní. Jak tuto změnu ovšem vnímat? Jako neumělost? Jako neschopnost organicky obě polohy – komedi-

ální a patetickou – propojit nebo jako režijní nedůslednost při budování předělu mezi bitvou a situací po bitvě? Není mi zde jasný názor režiséra. Ale lze závěr hry interpretovat i s ironií, že z obyčejných lidí se najednou stali hrdinové, aniž by o to stáli... A víme my vůbec, koho to oslavujeme? Ovšem i pro tento naznačený způsob výkladu by bylo třeba být režijně důslednější. Takto ona nesourodost klade bohužel zbytečné otázky, což je škoda, když ona zmíněná činoherní linie je předtím budována poměrně přesvědčivě, zábavně a herecky naplněně.

Matouškova inscenace přes fiktivnost svých situací není jen variací toho, jak může vypadat život vojáků za války, ale daří se zde i alespoň stručně a nenásilně postihnout některá dokumentární fakta o dané bitvě, legionářích a jejich pestrém národnostním i náboženském složení jednotky. Matoušek totiž z historických faktů vychází, i když je nezdůrazňuje (což u hry psané na legiářskou zakázku mírně překvapí, ale divadelníka na druhou stranu spíše potěší). Ocitáme se uprostřed 8. roty I. pluku, tedy I. střeleckého pluku, nazývaného tehdy plukem „Mistra Jana Husa“, v němž skutečně sloužila i jediná postava, která má své zázemí v historické osobnosti – v podporučíku Josefu Švecovi, který se stal významným válečným hrdinou. Nebylo to však kvůli jeho činům u Zborova (1. července 1917), ale až díky jeho hrdinskému činu v říjnu 1918, kdy se obětoval – spáchal sebevraždu s cílem pozvednout rozpadlou morálku svého mužstva na konci války (a skutečně vojáci po jeho smrti jeho rozkazy splnili). Tato událost se stala námětem pro již zmíněného legionáře/spisovatele Rudolfa Medka a pro jeho hru z roku 1928 Plukovník Švec. Spojitostí ovšem oba příběhy – Matouškův a Medkův/Švecův – mají. Matoušek přivádí na scénu zatím pouze morálku, která je teprve na počátku rozpadu a ještě to působí lidsky roztomile, i Švec zde ještě dokáže chování svých vojáků pochopit. Ovšem ty konce!

Zdeněk Janál

SÁHNEME SI NA KAMNA

Divadýlko na dlani Mladá Boleslav letos nabídlo návštěvníkům Wintrova Rakovníka hned dvě inscenace – Zborov aneb Hrdinové bez patosu a Všichni jsme herci... aneb Co by kdyby. Zpravodaj se rozhodl vyzpovídat část ansámblu a režiséra, scénáristu a herce Petra Matouška po večerním představení hry na motivy novely Václava Holance Herci. Inscenace na festival dorazila krátce po své premiéře.

Je vzácností, že by se na Wintrově Rakovníku hrály v jeden den dvě inscenace od stejného souboru a ještě k tomu od stejného režiséra a scénáristy. Petře, nelze tě trochu podezřívát z workoholismu?

Petr Matoušek (PM): Ne. Byla náhoda, že se to takhle sešlo. Kdybychom nedělali Zborov, nebo kdyby zapadl a skončil, ani bychom ho sem nepřivezli. Jinak bychom se tu objevili zase s jednou hrou. Řekli jsme si: Máme dvě hry. Když nás vezmou, tak nás vezmou. Když ne, tak

ne. Zkusili jsme to. Nevím, jestli je to dobře. Ted si skoro myslím, že ne. Ještě jsme mohli s Divadýlkem uspořádat nějakou odpolední soutěž.

Radek Kotleba (RK): Petra z workoholismu nepodezřívám.

Musí být náročné a zběsilé inscenace pořádně nazkoušet, než s nimi vyjedete na Wintřův Rakovník.

RK: Ne. Párkrát si to zkusíme a jedem.

PM: Kecál! (Smích) Zkoušeli jsme to docela dlouho. Zkouší se, zběsilé to není. Občas se

ale tempo trochu zvedne. Děláme ještě drobné kousky na zakázku.

RK: Ano. Dvě hry nejsou zdaleka všechno. Během roku ještě vytvoříme několik jarmarků nebo malých výstupů. Nicméně nejsme v situaci, kdy bychom zinscenovali dvě hry za rok, poprvé. Stalo se to už podruhé nebo potřetí, ale ještě nikdy jsme obě inscenace nepřivezli do Rakovníka naráz. Vždycky jsme s každou přijeli na jinou přehlídku, abychom trochu utajili, že máme v sezóně dvě.

PM: Ani ne utajili, ale spíš jsme si říkali, že bychom se tu neměli prezentovat se dvěma hrami. Letos nám to ovšem přišlo jako dobrý nápad. (Smích)

RK: Ne. Přišlo nám, že Zborov není oficiální inscenace. Šlo spíš o zakázku, takže jsme neměli pocit, že bychom sem jeli se dvěma vel-

kými představeními. Každé z nich je nějak specifické a něčím odlišné.

Roman Dušek (RD): Počítali jsme, že sem pojedeme s Všichni jsme herci... a Zborov jsme chtěli. U něj jsme také absolvovali víc zkoušek. Brali jsme ho jako bonus a zajímal nás názor na něj.

Dočkáme se zase někdy toho, že byste k nám přivezli víc inscenací naráz?

PM: Možné je všechno. Spíš jsem rozpačitý z toho, že Všichni jsme herci... ještě není moc zapjeté, že jsme asi měli ještě počkat, ale zase jsme sem s tím chtěli. To je taková obsese. Znamená to pro nás hodně, jezdíme sem rádi a vždycky jsem zvědavý, co na nás řekne Milan Schejbal. Dneska ale moc ne, i když si ho samozřejmě vyslechnu. (Smích) Pokorně skloním hlavu a nebudu se hádat, protože vím, jaké má inscenace chyby, ale ve fázi, kdy jsme věděli, že sem pojedeme, jsme je už nestihli napravit. Věděl jsem, že je hra dlouhá, ještě jsem v průběhu něco škrtal ve scénáři, ale málo. V inscenaci vystupuje hod-

ně lidí a některým jsem vypustil výstup.

RK: K té obsesi: Občas mám pocit, že se v našem divadle zkouší nová hra proto, aby-
chom měli s čím jet do Rakovníka. (Smích)

Kdy mělo Všichni jsme herci... premiéru?

RD: Před čtrnácti dny.

PM: Myslím si, že jsme měli počkat, až si hra víc sedne. Podle mě šla dnes od první půlky do háje. Jde o můj pocit, který může nebo nemusí být pravdivý, ale to je ve výsledku jedno, protože sem nejezdím vyhrávat, ale opravdu mě zajímá reflexe od porotců.

Dnes jste tu odehráli dvě inscenace, pro které je důležitá historie. Čím je pro vás historie na jevišti, byť alternativní, neatraktivnější?

PM: Alternativní historie mě baví. Je to takové "Co by kdyby?", hraní si. Zaujala mě kniha od Václava Holance. Nezpracoval jsem její přímou dramatizaci, kniha má v sobě daleko

víc linek, je komplikovanější. Kdybych ji dramatizoval celou, stáli bychom na scéně ještě teď. Nejvíce poplatní předloze jsou komunisté a další části jsou samostatně vyfabulované.

RK: Vztah k historii mají členové souboru odlišný. Kupříkladu já jsem učitel dějepisu, takže můj vztah k ní je veskrze kladný. Jestli si ale někdo myslí, že hrajeme historické kusy proto, že historie je učitelkou života, tak jde o jeden z největších omylů, jaký si o ní můžete myslet. Lidé jsou nepoučitelní stejně jako malé dítě, je-
muž řeknete, ať nesahá na kamna, protože pálí. Dítě si pak stejně musí experimentálně ověřit, jestli máte pravdu. Takže můžete ukazovat historické události, nabádat lidi, aby neudělali stejnou chybu jako v osmačtyřicátém a oni ji klidně znovu udělají. Potřebují si sáhnout na kamna. Náš soubor nebere historii na jevišti jako nějakou výstrahu nebo poučení, ale skutečně jako hru.

Jiří Štraub

VŠICHNI JSME HERCI...?

Mladoboleslavský čtvrtek na Wintrově Rakovníku pokračoval večerním představením – opět autorským a opět „z pera“ Petra Matouška – tentokrát s názvem Všichni jsme herci... aneb Co by kdyby.

V tomto případě se jedná o volnou dramatizaci poměrně úspěšného románu Václava Holance Herci, který vyšel knižně v roce 2012 a který je rozdělený do tří částí, z nichž každá nabízí jiný pohled na události roku 1956. V první se autor drží reálné historické skutečnosti a zobrazuje život členů nejmenovaného předního pražského divadelního souboru v době, která je spojena s neomezenou vládou komunistů. Ta se promítá a ovlivňuje jednání jednotlivých herců, režisérů a vůbec všech zaměstnanců divadla, mezi nimiž panují intriky, nenávisť, zášť, ale i láska a přátelství. Někteří z nich řeší tuto situaci se ctí a s důrazem na svědomí, jiní alibistickým kompromisem, další dávají přednost cynickému kariérismu. Podobné symptomy jednání jsou charakteristické pro prakticky stejné aktéry i v dalších dvou dílech, v nichž autor opouští skutečný dějinný vývoj a zasazuje své postavy do fiktivních politicko-sociálních reálií. První z vizí vychází z předpokladu, že Německo vyhrálo druhou světovou válku, leč v roce 1956 je Třetí říše na pokraji rozpadu a je jen otázkou krátkého času, kdy bude opět nastolena předmnichovská demokracie, druhá pak přináší verzi, ve které se podařilo potlačit únorový puč z roku 1948 a v Československu vládou demokratické strany v čele s prezidentem Janem Masarykem, svobodné volby, ve kterých vyhraji komunisté, se však kvapem blíží. Všechny tři části spojuje pak fakt, že zmíněný divadelní soubor právě studuje Goethova Fausta, tedy hru, která může mít v různých politicko-sociálních souvislostech odlišné vyznění. Obecně se dá říci, že Holancova próza nastoluje otázku, zda by byl náš život šťastnější, kdybychom se narodili do jiné doby. Odpověď je pak nasnadě: zřejmě by se nic podstatného z hlediska lidských osudů nezměnilo. Toto té-

ma se pak velmi silně promítá do dramatizace i do samotné inscenace Divadýlka na dlani z Mladé Boleslavi. Režisér Petr Matoušek zvolil jako základní inscenační princip montáž, to jest sled situací, které se v jednotlivých sekvencích poměrně rychle střídají v různých divadelních prostředích (především kancelář ředitele a divadelní klub). Tento jevištní systém v zásadě funguje tehdy, kdy se daří jednotlivé situace účinně pointovat a přechod mezi nimi je střihově klipový (zejména ve třetí části, kdy je využíváno "štronzo") nebo kdy je využita hudební složka (dobové šlágry). Tam, kde je řešen zmíněný přechod přes zatemnění scény bez zvukového podkresu nebo kde je nástup herců na další scénu příliš pomalý, se temporytmus inscenace rozpadá a působí rozvleklým dojmem.

Je to škoda, protože přesnost a důslednost by v tomto případě vyřešila mnohé. Stejně tak by stálo za úvahu, zda by inscenaci neprospěla přestávka, která by umožnila divákovi vstřebat a utřídit si nabyté informace, kterých opravdu není málo. Po herecké stránce jsme byli svědky asi nejvyrovnanějšího výsledku mladoboleslavského souboru na půdě rakovnické přehlídky. Přesto bych rád vyzdvihl výkon Petra Havlíka jako ředitele Jaromíra Švestky, Luboše Dvořáka jako Miroslava Najbrty, Petra Matouška v roli Jindřicha Huntíře, Libuše Mikulecké v roli Barbory Mráčkové či Kláry Pabišové v roli Agathy Herzinové. Jsem přesvědčen, že pokud se Divadýlku na dlani podaří inscenaci Všichni jsme herci... ve všech složkách "doladit", mohla by patřit k nejpozoruhodnějším počínům této sezóny na poli amatérského divadla. Přeji jim upřímně, aby se jim to podařilo.

Milan Schejbal

PROGRAM

Pátek 16. března 2018

14.00 – 16.10 hodin

Robin Hawdon/Andrea Smékalová

DOKONALÁ SVATBA

DVO Vznešený DIVOCH Vlašim

17.15 – 18.15 hodin

Rozborový seminář Dokonalá svatba

19.30 – 21.50 hodin

Rey Cooney/Petr Říha

PEKLO V HOTELU WESTMINSTER

Dobřichovická divadelní společnost z.s.

23.00 – 24.00 hodin

Rozborový seminář Peklo v hotelu...

Sobota 17. března 2018

10.00 – 10.50 hodin

Charles Bukowski/David Slížek

O BÁSNÍKOVÍ

DIVADLO (bez záruky) PRAHA

12.30 – 13.30 hodin

Rozborový seminář O básníkovi

15.00 – 16.25 hodin

Mario Geraldí/Karel Purkar

ZLOMATKA

Divadelní spolek TYL Říčany

17.30 – 18.30 hodin

Rozborový seminář Zlomátka

19.00 – 20.20 hodin

Karel Čapek/V.A.D.

VÁLKA S MLOKY

V.A.D. Kladno

21.30 – 22.30 hodin

Rozborový seminář Válka s mloky

23.30 hodin

VYHLÁŠENÍ VÝSLEDKŮ A ZAKONČENÍ
WINTROVA RAKOVNÍKA 2018

Pivo, buřty a nenávist...

...na scéně i mimo ni. V poslední době potkávám lidi, kteří se chovají, mírně řečeno, jako hulváci. Rozhodli se rezignovat na rozlišování mezi pravdou a nepravdou, vytvořili si svoji vlastní realitu a tu silou několika buldozerů tlačí před svým břichem s jistotou tažného koně. Boční klapky na očích vytvořené z nechuti pochopit, zjistit, naučit se či věřit čemukoli mimo subjektivní realitu, zajišťují poklidný pocit bezpečí a vlastní suverenity. V domečkách pro panenky s kraječkami, kyseľým pivem, buřty s cibulí a nenávistí v růžových záclonách.

Kdekdo ví, že je třeba vytvářet v lepenkových krabicích otvory, kterými by pronikl do-

vnitř alespoň přibližný pocit reality. Je to tak správně, protože hrozí reálné nebezpečí, že sídliště domečků pro panenky obsadí podstatný životní prostor a vzduch nutný k dýchání bude prosycen octovými výpary a květinovou aviváží.

Tím, kdo se snaží mezery mezi růžovými lepenkových stěnami domečků rozšiřovat, je mimo jiných i divadlo. A za to díky Petře Matoušku, Švestko, Kostková, Sládku, Bobku, Huntíři, Herzinová, Kvačku a Kvačková i Brázdo. Za to vám díky.

Honza Švácha

na památku Stephen Hawkinga 1942-2018,

který nezemřel, jen odcestoval v čase

